

İlgili Kanun / Madde
6356 S. STK/25

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

Başvuru No. 2016/14475

Tarihi: 30/9/2020

- SENDİKANIN SADECE SENDİKA TÜZEL KİŞİLİĞİNE AİT HAKLARIN İHLALİ GEREKÇESİYLE ANAYASA MAHKEMESİNE BAŞVURABİLECEĞİ
- SENDİKA ÜYELERİNİN İŞYERİ TEMSİLCİLERİNİN İŞ SÖZLEŞMELERİNİN SONA ERDİRİLMESİNİN SENDİKANIN TOPLU SÖZLEŞME YAPMA YETKİSİNİ ETKİLEMESİ NEDENİYLE BU DURUMLARDA DA SENDİKANIN MAĞDUR STATÜSÜNÜN BULUNDUĞU
- SENDİKA HAKKININ DEVLETE YÜKLEDİĞİ POZİTİF YÜKÜMLÜLÜKLER
- SENDİKA ÜYELERİNE BASKI KURAN KAMU GÖREVLİLERİ HAKKINDA KAYMAKAMLIKÇA SORUŞTURMA İZİNİN VERİLMEMESİNİN SENDİKA HAKKININ İHLALİNE İLİŞKİN ETKİN KORUMAYI ENGELLEDİĞİ

ÖZETİ Hukukumuzda özel hukuk tüzel kişilerinden biri olan sendikaların 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca sadece sendika tüzel kişiliğine ait hakların ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilecekleri öngörülmüştür. Bu itibarla sendikaların doğrudan kendi tüzel kişiliğinin hak ve menfaatlerini etkileyen işlem, eylem ya da uygulamalarla ilgili olarak ortaya çıkan hak ihlali iddialarıyla bireysel başvuruda bulunabilecekleri, bir başka ifadeyle böyle bir başvuruda mağdur statüsünü haiz oldukları

hususunda tereddüt bulunmamaktadır (Türkiye Büro Bankacılık ve Sigortacılık Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası, § 36).

Somut olayda başvuru Sendikasının doğrudan kendisine yönelik müdahale söz konusu değildir. Bununla birlikte Sendikanın üyelerinin ve özellikle işyeri temsilcisinin iş akdine son verilmesi sonucu toplu iş sözleşmesi akdetme yetkisinin etkilendiği görülmektedir. Bu durumda Sendikanın mağdur statüsünün bulunduğu kabul edilmelidir.

Sendika hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler, devletin sendikaları ve sendika üyelerini üçüncü kişilerin ve özellikle işverenin baskısına karşı koruma ödevini de içermekte olup koruyucu ve düzeltici tedbirler alınmasını gerektirebilmektedir. Devletin sendikaların ve üyelerinin sendikal faaliyette bulunma haklarını kullanmalarını engelleyici davranışlarından kaçınılmasına yönelik olarak alması gereken tedbirlerin caydırıcı nitelik taşıması gerekir. Bu bağlamda devletin, çalışanları üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı koruyucu ve müdahale olması durumunda da düzeltici önlem almaması veya açılan soruşturmanın etkisiz kalması da dâhil alınan önlemlerin yetersiz ve caydırıcı bir karakter taşıması durumunda pozitif yükümlülüğün ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilir (Anıl Pınar ve Ömer Bilge, B. No: 2014/15627, 5/10/2017, § 38; Arif Sami Cebeci ve diğerleri, B. No: 2016/6350, 28/5/2019, § 33). Söz konusu koruma ödevi kapsamında korumanın yöntemine ilişkin araçların seçimi hususunda ise kanun koyucunun takdir yetkisinin bulunduğu kabul edilmelidir.

Bu çerçevede devletin üzerine düşen, sendikal faaliyetlerin engellenmesi suçunun pozitif yükümlülüğünün bir gereği olarak etkin bir şekilde soruşturulmasını ve gerekirse kovuşturma yapılmasını temin etmektir. Somut olayda Başsavcılık, başvuru Sendika ile Belediyenin Sendikaya üye işçilerinin şikâyeti üzerine soruşturma başlatmıştır. Başkan

Yardımcısı İ.T.nin bazı işçilerin e-devlet şifrelerini alarak onları sendika üyeliğinden çıkardığı, Sendikadan ayrılmayan bazı işçilerin görev yerlerini değiştirdiği yönünde ifadeler mevcuttur. Ş.Ö.nün açtığı işe iade davası sonucunda sendikal nedenlerle iş akdinin feshedildiği tespit edildiği gibi diğer iki işçinin açtığı davalarda da -her ne kadar davalar bireysel başvuru tarihinden sonraki tarihlerde kesinleşmiş ise de- aynı yönde tespitler yapılmıştır. Belirtilen hususlar, müstekilerin ve tanıkların İ.T.nin odasında geçen konuşmalara ilişkin beyanları ve Kaymakamlık tarafından soruşturma izni verilmemesine ilişkin karar ile Bölge İdare Mahkemesi kararının gerekçeleri birlikte ele alındığında soruşturma izni verilmemesinin ve buna yönelik itirazın reddine ilişkin kararın sendika hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerle uygun davranıldığını gösterecek özende ilgili ve yeterli gerekçe içermediği değerlendirilmiştir. Bu hâliyle kamu makamlarının soruşturmayı yürütüş biçimlerinin sendika özgürlüğüne yönelik müdahaleler bakımından caydırıcılığı sağlayacak nitelikte olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; işçilere sendikadan ayrılmaları için baskı yaptığı iddia edilen belediye başkan yardımcısı hakkında soruşturma izni verilmemesi nedeniyle başvuru sendikanın sendikal faaliyetlerinin ve o belediyede örgütlenmesinin engellendiği, bu suretle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/8/2016 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Başvurunun Arka Planı

8. Başvurucu Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası (Genel-İş/Sendika) 22/4/1962 tarihinde İstanbul'da kurulmuştur. Belediyelerin sıhhi tesisatçıları, tamircileri, marangozları, boyacıları olan işçiler bir araya gelerek ülkenin değişik yörelerindeki belediyelerde ayrı ayrı isimler altında örgütlenen belediye işçilerini tek bir çatı altına toplamak amacıyla Genel-İş'i kurmuştur.

9. Merkezini Ankara'ya taşıyan Sendikanın 12 Eylül 1980'de yapılan askerî darbe ile çalışmaları durdurulmuş ve yönetimi kayıma devredilmiştir. 1992 yılında yöneticilerinin beraat etmesi üzerine mal varlığını kayımdan devralan ve çalışmalarına yeniden başlayan Genel-İş; Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Avrupa Kamu Hizmetleri Konfederasyonu (EPSU) ve Uluslararası Kamu Hizmetleri Konfederasyonu (PSI) üyesidir.

10. Başvurucu Sendika 2014-2015 yıllarında Marmaraeğlisi Belediyesinde (Belediye) örgütlenme faaliyetlerine başlamıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (Çalışma Bakanlığı) tarafından 15/4/2015 tarihinde başvurucu Sendikaya toplu iş sözleşmesi yapma yetkisi verilmiştir. O dönemde Belediyede çalışan 38 kişiden 27'si Sendikaya üye olmuştur.

11. Başvurucu Sendikanın beyanına göre Belediye Başkan Yardımcısı İ.T. sendikalı işçileri yanına çağırıp onlara sendikalı olup olmadıklarını sormuş, sendikalı iseler derhâl istifa etmelerini istemiş; aksi takdirde işyerlerinin ve görevlerinin değiştirileceğini, nihayetinde iş akitlerinin feshedileceğini bildirmiştir. Dahası işçilerin yazılı beyanlarına göre İ.T.'nin kendisi işçilerin e-devlet şifrelerini alarak işçileri sendika üyeliğinden çıkarmıştır.

B. Sendika İşyeri Temsilcisinin Açtığı İşe İade Davasına İlişkin Süreç

12. İddiaya göre işçiler istifa etmeyince Sendikanın işyeri temsilcisi Ş.Ö.'nün (işyeri temsilcisi/davacı) iş akdi feshedilmiştir. Davacı tarafından açılan işe iade davası Marmaraeğlisi Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) görülmüştür. İdarece davacının iş akdinin 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 96. maddesine ve 25. maddesinin (II) numaralı fıkrasının (a), (b), (e) bendlerine aykırı davranması sebebiyle feshedildiği belirtilmiş olup yargılama sırasında idare vekilinin belirttiği fesih gerekçesi kararda şöyle özetlenmiştir:

"...iş akdinin 4857 sayılı Kanun'un 25. madde II nolu paragrafının a,b,e bentlerinde düzenlenen hükümleri gereğince haklı nedenle iş veren tarafından feshedildiğini, iş akdinin sona erdirilmesinin sendikaya üye olması ile hiç bir ilgisi bulunmadığını, 03/09/2015 tarihinde Marmaraeğlisi Belediye Başkanı tarafından Ş.Ö. nün 4857 sayılı Kanun'un 96. maddesine aykırı hareket ettiği iddiası nedeni ile konunun araştırılması için Marmaraeğlisi Belediyesi İnsan Hakları Eğitim Müdürlüğü'ne yazı yazıldığını, bu yazı üzerine belediye başkan yardımcısı [İ.T.]

tarafından 10/09/2015 tarih 5594 sayılı inceleme raporu hazırlandığını, raporun sonuç kısmında 'davacının ilgili maddeleri açıkça ve kasıtlı olarak ihlal ettiği ve 4857 sayılı iş kanununda madde 25 te belirtildiği üzere iş sözleşmesinin derhal fesih edilmesinin uygun olacağı kanaati' bildirildiğini, iş akdinin bunun üzerine feshedildiğini...[belirtmiştir.]"

13. İ.T.nin duruşmadaki beyanında davacının iş akdinin feshine ilişkin gerekçe şöyle yer almıştır: "Kurumumuz tarafından çalışanlarımızın sendikal haklarına engel olunmamıştır. İşveren veya vekili hakkında olumsuz ve yalan beyanlarda bulunmak, kurumumuzun ve yöneticilerinin güvenini sarsmak iddiaları ile ön inceleme yaptım ve bu gerekçelerle davacı [Ş.Ö.]nün iş akdine son verdim...Davacı [Ş.Ö.] tamamen iş yerinde güven sarsıcı ve işveren ve vekili hakkında olumsuz beyanda bulunduğu için işten çıkarılmıştır..."

14. Sendikanın işyeri temsilcisi davacı tarafından açılan işe iade davasında yapılan yargılamadaki davacı tanıklarının ifadeleri şöyledir:

i. F.Ç.: "...ben bizzat [Başkan Yardımcısı İ.T.] ile görüşme yaptım. Kendisi bana sendikadan istifa etmemi, oradan bir fayda göremeyeceğimi söylemişti. Bu şekilde telkinlerde bulunuyordu. Hatta [E.C.] isimli arkadaşımız sendikadan istifa edince tekrardan eski görev yeri olan zabıta biriminde çalışmaya geri döndü. Bu şekilde toplamda 5-6 kişi sendikadan istifa etmek zorunda kaldı. Davacı [Ş.Ö.] hakkında tutanak tutuldu. Davacının iş akdinin feshedilmesinde belediyenin gerekçesini bilemiyorum fakat benim kanatım davacı sendikaya üye olduğu için iş akdi feshedildi. ...Kendisi ambulans şoförü olarak çalışıyordu. Daha sonradan kendisinden çöp kamyonunun arkasında çöp toplaması istenmişti. Ayrıca davacı [Ş.Ö.] Marmaraeğlisi merkezde ve Yeniçiftlik'te ambulans şoförlüğü yaparken görev değişikliği sonrasında Sultanköy'de çöp toplamaya başlamıştı. Benim durumumda olan işçi arkadaşlarımız vardır. Bizim hem görev tanımımız hem de görev yerimiz değiştirildi. [Sendikaya] üye [olduğum] için halen yaşadığım sıkıntılar vardır. Ben e-devlet şifresinin bazı işçilerden istendiğini duydum fakat kimlerden istendiğini tam olarak hatırlamıyorum. Son olarak sendikadan istifa edin diye işçilere açıkça bir baskı vardır. [Başkan Yardımcısı İ.T.] ile telefonda görüşme yapmıştım....[Başkan Yardımcısı İ.T.] telefonda bana istifa etmemin iyi olacağını, sendikadan üyelikten çıkarsam tekrar işime geri döneceğimi söyledi..."

ii. M.Ş.: "1999 yılından beridir Belediye'de çalışıyorum. Seçimden önce çaycı olarak görev yapıyordum. Sendika'ya üye olduktan sonra görev yerim değiştirildi. Ben belediye merkezde çalışırken Yakuplu Köyü'ne görevlendirmeler yapıldı. Burada temizlik işlerinde görevlendirildik. Bu değişiklikler ben sendikaya üye olduktan sonra oldu. [Başkan Yardımcısı İ.T.] beni çağırarak sendikadan istifa etmem gerektiğini söyledi. Ben her ne kadar ilk etapta istifa etsem de sonradan yeniden Genel İş Sendikası'na üye oldum Davacı [Ş.Ö.] de sendikaya üye oldu ve sendika iş yeri temsilcisi olarak seçildi. Davacı [Ş.Ö.] sendikaya üye olmadan önce

ambulans şoförü olarak görev yapıyordu. Sendikaya üye olduktan sonra temizlik işlerinde görevlendirildi ve Sultanköy'de çalışmaya başladı. Bu şekilde görev yeri ve görev tanımı değiştirildi. ...[Sendikaya] üye [olduğum] için halen yaşadığım sıkıntılar vardır. Görev tanımım ve görev yerim değiştirildiği için Yakuplu Köyü'ne gidiş-gelişlerde sıkıntı yaşıyorum. Bu şekilde beni yıldırmaya çalıştıklarını düşünüyorum. [Başkan Yardımcısı İ.T.] ile yaptığım görüşmede kendisi benden e-devlet şifremi istedi ve kendisi benim adıma bilgisayardan sendikadan istifa ettirdi. Ben o an kendisinden çekindiğim için şifremi rızamla versem de sonradan tekrardan sendikaya üye oldum. ...Sendikaya üye olduğumdan halen üzerimde baskı hissediyorum."

iii. Davacı ve davalı tanığı G.A.: "...halen davalı Belediye'de temizlik işinde çalışıyorum. Ben sendikaya üyeyim...görev yerimin ve görev tanımımın değiştirilmesinde sendikaya üye olmamın neden olduğunu düşünüyorum.... Benden hiç kimse e- devlet şifremi istemedi. Bu konuda bir bilgi yoktur."

iv. B.Ç.: "... Nisan 2014'te biz sendikaya üye olduktan sonra davacıya mobbing uygulandı. Ambulans şoförlüğünden alındı, Sultanköy Belediye garajına çöp kamyonuna şoför olarak verildi. Davacı buna rağmen orada da işini düzgün bir şekilde yaptı. ... Bizim muhatap olduğumuz[Başkan Yardımcısı İ.T.] sendikaya üye olan arkadaşlarımıza ve davacıya sendikadan istifa etmemizi birkaç kez söyledi. Sendika üyesi olan işçilere görev değişikliği yapıyordu ve zor görevler veriliyordu. Amirimiz [P.Ç.] da sürekli bize sendikadan vazgeçmemizi söylüyordu. Sendikadan vazgeçersek her şeyin düzeleceğini, sendikadan vazgeçersek herkesin iş yerine geri döneceğini söylüyordu. Aksi halde bize zorluk çıkaracaklarını söylüyordu. Bunu resmi olarak değil arkadaşlar arasında söylüyordu....sendikadan istifa ettim. Sonra benim oturduğum belediyenin yerine su cezası geldi. Bu cezayı da uygulamaya koymuşlar. Oturduğum yer için de geriye dönük 26 bin TL ecrimisil taahhuk edildi. Ben de bunlarla ilgili sözler tutulmadığı için yeniden sendikaya üye oldum. Davacı sendikanın iş yeri temsilcisi idi. İşe 5 dakika geç kaldığımızda tutanak tutuluyordu. Hafif bir şikayette tutanak tutuluyordu ve 3 tutanak tutulduğunda bizi işten çıkaracaklarını söylüyorlardı. Biz de buna sebep vermemek için elimizden gelen gayreti gösteriyorduk. Yaz sezonu Cumartesi Pazar günleri de çalışıyorduk. Bence davacı sendikaya üye olduğu için işten çıkarılmıştır."

v.K.A.: "... davacı ve diğer bir kısım çalışanlar sendikaya üye olmaya karar verdiler. Ben de görevim icabı onları sendikaya üye yaptım. Yetki başvurusu gelince sendikaya üye olanlara baskı yapılmaya başlandı. Sendikadan istifa etmezlerse işten atılacaklarını, başka yerlere göndereceklerini ve buna benzer tehditleri söylemişler. Üye olan arkadaşlar telefonda veya yüz yüze görüştüğümüzde bunları anlatıyordu. 2015 yılının Mayıs- Haziran ayları gibi yetkimiz geldikten sonra arabuluculuk aşamasına geldik. Resmi İşkur Müdürlüğü'nde taraflar olarak belediye temsilcileri ve sendika temsilcileri bir araya geldik. Toplantıda yetkimizin geldiğini ve toplu iş

sözleşmesi aşamasına geçmemiz gerektiğini söyledim. Belediye tarafı bu toplu sözleşmenin yapılmayacağını, belediye başkanının 2016 yılı Haziran ayı gibi kendi sendikasını getireceğini, bizimle toplu iş sözleşmesi pazarlığı yapmayacaklarını [Başkan Yardımcısı İ.T.] ve belediyenin avukatı söylediler. Bende kendilerine toplu iş sözleşmesi pazarlığı yapmasak bile bunun yüksek hakeme gideceğini ve yüksek hakemden gelen toplu iş sözleşmesinin her iki tarafı da bağtlandığını ve buna her iki tarafın da uyması gerektiğini her iki tarafa da ifade ettim. Kendileri de belediyenin parasının olmadığını, toplu sözleşmeyi uygulayamayacaklarını ifade ettiler. Ben de buna uymak zorunda olduklarını ifade edince 'o zaman biz de işçileri işten atarız' cümlesini kullandılar. Ben de bunun tehdit olduğunu ve bunu söyleyerek suç işlediklerini ifade ettim. Devam eden süreçte yüksek hakemden toplu iş sözleşmelerimiz geldi ve bağtlanan toplu sözleşmeye uyulmadı ve halen uygulanmadı. ... Davacı iş yeri temsilcimiz idi. Sudan bahaneler ile işten atıldı."

vi.N.A.: "... Biz davacı ve sanırım 17 kişi daha sendikaya 1 yıl kadar önce üye olduk. Bize sendikanın size ne faydası var bizden isteyin şeklinde söylemlerde bulundular. Biz de kabul etmediğimizi söyledik. Ben Yeniçiftlik'te oturduğum halde sendikaya üye olduktan sonra Sultanköy'de görevlendirildim. 6 ay gidip geldim. Davacı da Yeniçiftlik'te oturduğu halde sendikaya üye olduktan sonra Sultanköy'e gönderildi. Sultanköy'de çöp kamyonu şoförlüğüne verdiler. Beni de 3 hafta kadar çöp kamyonu arkasında çalıştırdılar. Sonra beni tekrar Ereğli'ye aldılar. Davacı Sultanköy'de çalışmaya başladıktan sonra işten çıkarıldı. ... Bence davacı sendikaya üye olduğu için işten çıkarıldı. Tutanaklarda farklı şeyler yazdılar. ... Ben de işten çıkarıldım. Ama bence sendikadan çıkmam için yaptıkları psikolojik baskıya rağmen vazgeçmediğim için işten çıkarıldım. Bana bir kamyon mıcırı yağmur altında boşaltmamı söylediler. Boşalttıktan sonra sendikadan vazgeçtin mi şimdi diye sordular. Ben de bundan sonra hiç vazgeçmeyeceğimi söyledim. Kepçe olduğu halde mıcırı bana kürekle yüklettiler. ..."

15. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonucunda 2/6/2016 tarihinde davanın kabulüne ve davacı Ş.Ö.nün işe iadesine karar verilmiştir. Karar Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından 18/12/2017 tarihinde onanmıştır. İlk derece mahkemesi kararının gerekçesinde; Ş.Ö.nün 5/5/2012 tarihinden iş akdinin feshedildiği 11/9/2015 tarihine kadar Belediyede işçi olarak çalıştığı, Belediyeye ait işyerinde yeterli ve gerekli şartlar olduğundan davalı işyerinde toplu sözleşme yapma yetkisinin alındığı, davacı Ş.Ö.nün iş akdinin ahlak ve iyi niyet kurallarına aykırı hareket ettiği gerekçesiyle Belediye tarafından feshedildiği belirtilmiştir.

16. Kararda; feshin haklı nedene dayanıp dayanmadığı hususunda dinlenen tanık beyanlarından anlaşılan hâliyle davacının hangi eylemlerinin iş ortamını etkiler nitelikte olduğu ve davacıya atfedilebilecek eylemlerin Belediye tarafından somutlaştırılmadığı, soyut iddialardan ibaret olduğunun kabulüyle Belediyenin

savunmalarına itibar edilmediği ve Belediyenin haklı fesih savunmasını ispat edemediği kanaatine varıldığı ifade edilmiştir. Davacının sendikal nedenlerle işten çıkarıldığı iddiası kararda irdelenmiş; tanık beyanları ve Çalışma Bakanlığının bildirdiği sendikal üye sayılarından bu işçilerin iş akitlerinin feshedilmesinin hemen akabinde sendika üyeliğinden toplu istifalar olduğu, fesihten sonra Belediyede çalışanların sendika üyeliğindeki gelişmeler ile davacının iş akitlerinin fesih sebebi birlikte değerlendirildiğinde bu fesihler ile diğer işçilerin sendika üyeliğinden çıkmaları arasında bağlantı olduğu kanaatine varıldığı ifade edilerek davacının iş akitlerinin sendikal nedenlerle feshedildiği kabul edilmiştir.

17. Belediye tarafından N.A. ve B.Ç. isimli işçilerin de iş akitleri -başvurucu Sendikaya göre- Sendikadan istifa etmemeleri üzerine feshedilmiş, B.Ç.ye ayrıca kira ve ecrimisil borcu çıkarılmıştır. N.A. ve B.Ç. tarafından açılan işe iade davası, feshin sendikal nedenlere dayalı olarak yapıldığı gerekçesiyle kabul edilmiş ve adı geçenler lehine bireysel başvuru tarihinden sonraki farklı tarihlerde kesinleşmiştir. Mevcut dosya kapsamında anılan kişilerin iş akitlerinin fesih gerekçesi tespit edilemediğinden Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden inceleme yapılmıştır. Buna göre davalı idare vekilince N.A. ve B.Ç.'nin iş akitlerinin feshinin gerekçesi yargılama sırasında şu şekilde belirtilmiştir:

i. [N.A.yönünden] "[N.A.]nın 31/12/2015 tarihinde ...belediye garajında kaynak atölyesinde gece açık bırakılan elektrikli ısıtıcıdan çıkan yangından dolayı maddi zarara sebebiyet verdiğini, yapılan tespitte elektrikli ısıtıcının [N.A.] tarafından açık bırakıldığı tespit edildiğini, bunun üzerine hasar tespit tutanağı düzenlendiğini ve 6.200 TL lik hasar tespit edildiğini, bu hususun fotoğraflarla belgelendiğini, 29/02/2016 tarih ve 124 sayılı inceleme tutanağında da kendisine savunmasının sorulduğunu, [N.A.]nın 18/02/2016 tarihli savunmasını tekrar ettiğini, ve ayrıca söz konusu inceleme tutanağında 4857 sayılı İş Kanunu 25/2 (e), (h), (ı) bendindeki [hükümleri] ihlal ettiğini beyan ve kabul ederek imza altına aldığını,[N.A.]nın bu fiilleri dolayısıyla işverenin güvenini kötüye kullandığını, iş güvenliğini tehlikeye düşürdüğünü, işyerine ait araç gereçleri hasar ve kayba uğrattığını, [N.A.]nın iş akitlerinin sendikal nedenlerle değil ilgili kanun maddeleri gereğince feshedildiğini,..."

ii. [B.Ç. yönünden] "iş akitlerinin, 4857 sayılı yasanın 25/II-(e)-(h)-(ı) bentlerine aykırı davrandığı için geçerli ve haklı sebeplerle feshedildiğini, 15/02/2016 tarihinde kamera görüntüleri ile de sabit olmak üzere kimliği belirlenemeyen kişiler ile görüştüğü ve bu kişilere bazı evraklar teslim ettiğinin tespit edildiğini, bunun üzerine yazılı savunması istendiğini ve kendisi de görüştüğü kişilerin Genel-İş Sendikası Trakya şube sekreteri [K.A.], sendika avukatı [Z.N.T] ve sendika işyeri temsilcisi [Ş.Ö.] olduğunu belirttiğini, 24/2/2016 tarih ve 107 sayılı inceleme tutanağında da kendisine, söz konusu kişilerin Marmaraereğlisi Belediye Başkanlığı'ndan alınmış yasal bir izinlerinin olup olmadığını sormadığını ve buna

dair herhangi bir kontrol yapmadığını, bahsi geçen kişilerin görevlerini kontrol etmediğini ve görüşme esnasında bu hususu üst amirlerine bildirmediğini belirttiğini, [B.Ç.] nin bu fiilleri dolayısıyla işverenin güvenini kötüye kullandığını, meslek sırlarını 3. kişiler ile paylaştığını, doğruluk, ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunduğunu,..."

18. Ayrıca diğer sendikali işçilerden de savunma istenmiş ve nihayetinde sendikali işçi sayısı 10'a düşmüştür. Bunun sonucunda Sendika, işyerinde üye çoğunluğunu kaybetmiştir. Üye sayısı düşmeden önce aldığı yetki çerçevesinde Sendikanın Belediye ile toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması nedeniyle Belediyenin başvuru Sendika ile toplu iş sözleşmesi imzalamaması üzerine 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 51. maddesi uyarınca 15/4/2015 ile 14/4/2017 tarihleri arasında geçerli olacak sözleşme 30/7/2015 tarihli Yüksek Hakem Kurulu (YHK) kararıyla yürürlüğe girmiştir. Belediye YHK kararının iptali talebiyle Asliye Hukuk (İş) Mahkemesinde dava açmıştır. UYAP üzerinden yapılan incelemede Belediye tarafından açılan YHK'nın toplu iş sözleşmesi hükmündeki kararının yok hükmünde olduğunun tespitine ilişkin davanın reddedildiği, istinaf ve temyiz aşamaları sonrasında 24/10/2018 tarihinde de kararın kesinleştiği tespit edilmiştir.

C. Ceza Soruşturması Süreci

19. Başvurucu Sendika, İ.T. hakkında sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçundan Marmaraereğlisi Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyetle bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde başvurucu; İ.T.nin sendikaya üye olan Belediye çalışanlarına baskı kurarak sendika üyeliğinden çıkmaları için onları zorladığını, üyelikten çıkmayanları ulaşımı zor yerlerde görevlendirdiğini, araç tahsisi yapmayıp yolluk vermediğini, bir sendika üyesine kira borcu tahakkuk ettirdiğini, bu şekilde sendikal hakların kullanılmasını engelleme suçunu işlediğini belirterek şikâyetçi olmuştur.

20. Müşteki işçiler ile diğer bazı işçilerin soruşturma aşamasındaki beyanları şöyledir:

i. Müşteki, işyeri temsilcisi Ş.Ö.: "...ben sendikaya ne zaman üye oldum beni yıldırma politikası uygulayarak belediye adı altında çeşitli işlerde çalıştırdı.... Beni yıldırarak işten çıkardı....[Başkan Yardımcısı İ.T.] beni makam odasına çağırdı ve bana bu sendikaya üye olup olmadığını ve üye olan başka şahıslar varsa bunların kim olduğunu sordu. Eğer bu sendikaya üye olan şahısların kim olduğunu söylemezsem ve sendikadan istifa etmezsem bu zamana kadar yaptığım ambulans şoförlüğünden beni alacağını ve yapamayacağım işlere vereceğini söyledi. Ben de bu sendikadan ayrılmayacağımı ve üye olan arkadaşlarımda da ismini söylemeyeceğimi söyledim..."

ii. Müşteki M.Ş.: "...üye olduktan sonra [Başkan Yardımcısı İ.T.] beni odasına çağırdı. Bana 'sen hangi sendikaya üye olduğunu biliyor musun? Ne olduğu belli

olmayan sendikaya üye olmuşsun' diyerek beni istifa etmem konusunda zorladı. Bana 'PTT'den e-devlet şifreni al odama gel' dedi. Ben de şifremi alarak tekrar odasına gittim. Bana 'eğer üyelikten ayrılmazsan seni çıkartırız başka yere süreriz' dedi. Ben de korktum ve üyelikten ayrılmaya karar verdim. Kendisi beni e-devlet şifrem ile kendi odasındaki bilgisayardan girerek beni üyelikten çıkardı. Ben daha sonra 31/7/2015 tarihinde kendi isteğim ve iradem ile sendikaya tekrar üye oldum. Bunun üzerine beni ilçe dışına ulaşımı zor olan Yakuplu köyüne sürdüler..."

iii. Müşteki F.B.: "[diğer Belediye Başkan Yardımcısı F.D.] bizi makam odasına çağırarak üçümüze birden sendikaya üye olup olmadığımızı [sordu], üye olduğumuz takdirde işlerimizden olacağımızı söyledi...[F.D.], bize diğer başkan yardımcısı İ.T. nin bizi çağırıldığını söyleyince İ.T.nin odasına gittik. Makam odasına gittiğimizde temizlik işleri sorumlusu P.Ç., garaj amiri H.K., park bahçelerde çalışan M.T. isimli şahıslar vardı. [Başkan Yardımcısı İ.T.] bize sendikaya üye olup olmadığımızı [sordu], sendikanın İŞİD'e hizmet ettiğini, bize yardım edemeyeceğini söyledi, biz de korktuğumuzdan üye [e-devlet] şifresini istedi. Biz de e-devlet şifremizin olmadığını söyledik. Ancak [Başkan Yardımcısı İ.T.] zabıta görevlisi [S.K.] isimli şahsı yanına çağırarak bizim postaneye gidip birlikte e-devlet şifremizi almamızı söyledi. ...e-devlet şifremizi vermeyeceğimizi söylediğimizi zaman [S.K.] [Başkan Yardımcısı İ.T.] yi telefon ile aradı....sonrasında [Başkan Yardımcısı İ.T.] nin yıldırma politikaları başladı...yıllık iznimi kullanmakta bana zorluk çıkarmaktadır... bu baskılara [U.K.] isimli arkadaşım dayanamayarak sendikadan istifa etti..."

iv. Bilgi edinilen A.A.: "[Başkan Yardımcısı İ.T.] Sendikaya yeni üye olduğum zaman beni arayarak e-devlet şifremi istedi, ben de kendisine veremeyeceğimi söyledim....ben Yeniçiftlik'te bulunan ek hizmet binasında görev yapıyordum...bu olaylardan sonra beni M.Ereğlisi hizmet binasına aldılar, ayrıca...M.Ereğlisi Mal Müdürlüğüne haftada yarım gün çalışmaya gönderiyorlar..."

v. Bilgi edinilen E.D.: "...Ben sendikaya üye olmadan önce Yeniçiftlik mahallesinde...çöp arabasının şoförlüğünü yapıyordum....üye olduğum duyulmuş olacak ki temizlik işleri amiri... Bana benim Cumartesi - Pazar da çalışacağımı söyledi....[Başkan Yardımcısı İ.T.]nin odasına gittik...ben Cumartesi-Pazar çalışmayacağımı söylediğimde...bana sende mi sendikaya üyesin diye sordu ve ben de sendikaya üye olduğumu söyledim...[Başkan Yardımcısı İ.T.] bana sizi sendika yönlendiriyor dedi...bizi sendika yönlendirmiyor dedim. ...hiç bir mesai ücreti almıyoruz bunun için de Cumartesi-Pazar çalışmayacağız dedim... [Başkan Yardımcısı İ.T.] sendikaya üye olduğumu bahane ederek beni eski görevim Yeniçiftlik mahallesindeki temizlik işlerinden alarak Sultanköy mahallesi temizlik işlerine verdi..."

vi. Bilgi edinilen B.Ç.: "[Başkan Yardımcısı İ.T.] da bana sendikadan istifa ettiğim takdirde [1.500 TL kaçak su cezası] borcumun silineceğini söyledi....[Başkan

Yardımcısı İ.T.]nin makam odasına gittim. Belediye Başkanı [İ.U.] da oradaydı. Sendikadan istifa etmem konusunda telkinde bulundu....sendikadan istifa ettiğim takdirde herhangi bir problemim olduğunda bana gelip çözeceğini söyledi....[Başkan Yardımcısı İ.T.]nin ...odasında yalnız kaldık. ...bana e-devlet şifremi getirmemi söyledi ve ben de getirdim... Kendi bilgisayarından girerek sendikadan üyeliğimi iptal etti....Sultanköy belediye garajına garaj amiri olarak sürgüne gittim....psikolojik baskı devam ettiğinden tekrar sendikaya üye oldum...senelik izin istedim...[yetkili amir] sendikalı olanlara izin verilmeyeceğini, istifa edildiği takdirde izin verileceğini söyledi...rapor almamı söyledi"

vii. Bilgi edinilen İ.Ç.: "...[Başkan Yardımcısı İ.T.] ...makam odasına çağırdı ve çok büyük baskı politikası uyguladığından ben de dayanamayarak istifamı geri almıştım. O an [Başkan Yardımcısı İ.T.] benden e-devlet şifremi vermemi istedi, ben de verdim ve o an sendikadan üyeliğimi çıkartmıştı..."

viii. Müşteki F.Ç.: "[Başkan Yardımcısı İ.T.] sendikanın bir getirisi olmadığını söyleyerek sendikanın kötü bir şey olduğunu vurguladı.. ..sendikadan çıkmamı istedi...çıkamayacağımı söyledim....sendikadan ayrıldığım takdirde tekrardan zabıtalık görevime ...dönebileceğimi söyledi... sendikadan ayrılmayacağımı bildiğinden artık olacıklardan ben sorumlu değilim diyerek...18 yıllık zabıtalık görevimden alarak çöp toplatmaya ve çöp kamyonunda şoförlük yaptırmaktadır....beni sendikadan soğutmak için elinden geleni yapmaktadır..."

ix. Müşteki Ü.A.: "...[Başkan Yardımcısı İ.T.] ...bana doğrudan...mesleki ve cebir işleminde bulunmadı. İzne ayrılmak istediğimi amirim [P.Ç.] ye söyledim. [P.Ç.] Başkanın talimatı olduğunu söyleyerek sendikadan ayrıldığım takdirde senelik izne çıkabileceğimi söyledi..."

x. Müşteki L.F.: "...üçümüz birlikte [Başkan Yardımcısı İ.T.] nin yanına gittik. ...temizlik işleri sorumlusu [P.Ç.], garaj amiri [H.K.] ve [M.T.] vardı. [Başkan Yardımcısı İ.T.] bize sendikaya üye olup olmadığımızı [sordu]...e-devlet şifremizi istedi...olmadığını söyledik....zabıta görevlisi [S.K.] yı çağırarak bizimle postaneye gidip birlikte şifre almamız söyledi...biz vermeyeceğimizi söyledik....yıldırma politikaları başladı...sürgüne yollandım...arkadaşım [U.K.] baskılara dayanamayarak sendikadan istifa etmek zorunda kaldı..."

21. Başsavcılık tarafından 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca İ.T. hakkında soruşturma izni istenmiş, Kaymakamlığın 8/4/2016 tarihli ve 2016/5 sayılı kararı ile soruşturma izni verilmemiştir.

22. Söz konusu kararda 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 6/12/2012'de yürürlüğe girdiği ve 30/3/2014'ten sonra fiilen başlayan büyükşehir uygulamasının ardından Marmaraereğlisi Belediyesi tarafından sunulan hizmetin alanının üç kat

arttığı belirtilmiştir. Kararda; ilçenin deniz kıyısında ve İstanbul'a yakın olmasının, ilçe sınırları içinde çok sayıda yazlık bulunmasının ilçeyi özellikle yerli turistlerin uğrak yeri hâline getirdiği ifade edilmiştir. Bu nedenle yaz ayları ve hafta sonlarında oluşan yoğunluk nedeniyle büyük değişkenlikler görüldüğü ifade edilen kararda; mücavir alan içinde görevlendirme yapılmasının kaçınılmaz olduğu, bu görevlendirmelerin sendika üyeleriyle sınırlı olmadığı, görevlendirmelerde kamu yararı ve hizmetin gereği ilkelerinin gözetilmediği yönünde bir delilin bulunmadığı belirtilmiştir.

23. Kararda; Belediyenin mücavir alanında görevlendirilen personelin ulaşımının Belediye tarafından sağlanması ve mücavir alanda görev yapan personele yolluk ücreti ödenmesinin mümkün bulunmadığı, sendikaya üyelik ve çekilme işlemlerinin kişiye özel e-devlet sistemi üzerinden gerçekleştirildiği, Sendikanın işyeri temsilcisi Ş.Ö.nün Belediyenin mücavir alanında farklı bir araçta şoför olarak görevlendirilmesinin daha önce kullandığı aracın arızalanmasından kaynaklandığı ve bunun mevzuata aykırı olmadığı belirtilmiştir. Kararda, Ş.Ö.nün iş akdinin feshi ile sonuçlanan hadise ile ilgili yargı sürecinin devam ettiğine dikkat çekilmiş; B.Ç.nin ise 2007 yılından itibaren Belediyeye ait konutta oturduğu, ödemediği kira bedelinin tahsil edilmesinin zorunluluk olduğu ve bu konuda hukuka uygun hareket edildiği ifade edilmiştir. Kararda; Sendikanın 18/9/2015 tarihli yazısındaki talepleriyle ilgili olarak Belediyenin aynı tarihte itirazda bulunduğu ve itirazın henüz karara bağlanmadığı belirtilerek Belediye tarafından yapılan iş ve işlemlerin sendikal hakların kullanılmasını engellemek olarak değerlendirilemeyeceği kanaatine yer verilmiştir.

24. Başvurucu Sendika söz konusu kararın iptali talebiyle Edirne Bölge İdare Mahkemesine (Bölge İdare Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Mahkeme 10/6/2016 tarihinde itirazı reddetmiştir.

25. Ret kararının gerekçesinde; 6360 sayılı Kanun'un 6/12/2012'de yürürlüğe girdiği ve 30/3/2014'ten sonra fiilen başlayan büyükşehir uygulamasının ardından Belediye tarafından sunulan hizmetin alanının üç kat arttığı belirtilmiştir. Mahkeme; turist yoğunluğu, yapılan görevlendirmelerde kamu yararı ve hizmetin gereği ilkelerinin gözetilmediği yönünde bir delilin bulunmadığı, sendika üyeliğine girme ve üyelikten çekilme işlemleri, Ş.Ö.nün iş akdinin feshi ve B.Ç.nin ödemediği kira bedelinin tahsili konusunda Kaymakamlık kararında yer alan gerekçeleri aynen kararına dertmiştir. Mahkeme, Kaymakamlık kararında belirtilen gerekçelere göre soruşturma açılmasını gerektirir yeterli emarenin mevcut olmadığını değerlendirmiştir.

26. Başvurucunun Kaymakamlık tarafından 8/4/2016 tarihli soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı yaptığı itirazın reddine ilişkin Bölge İdare Mahkemesince kesin olarak verilen karar, başvuru Sendikaya 14/7/2016 tarihinde tebliğ edilmiş; başvuru anılan kesin karar üzerine 12/8/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

D. Bireysel Başvuru Tarihinden Sonraki Gelişmeler

27. Başsavcılık 3/10/2017 tarihinde, Bölge İdare Mahkemesince başvuruçunun itirazının reddine karar verilmesi üzerine şüpheli hakkında soruşturma izni verilmemiş olmasından dolayı kovuşturma olanağı bulunmadığı gerekçesiyle kamu adına soruşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucu Sendika ile müşteki N.A.nın kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara itirazları ise Silivri Sulh Ceza Hâkimliğince 3/1/2018 tarihinde reddedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Kanun Hükümleri

28. 6356 sayılı Kanun'un "Sendika özgürlüğünün güvencesi" kenar başlıklı 25. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) İşçilerin işe alınmaları; belli bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri, belli bir sendikadaki üyeliği sürdürmeleri veya üyelikten çekilmeleri veya herhangi bir sendikaya üye olmaları veya olmamaları şartına bağlı tutulamaz.

(2) İşveren, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmayan işçiler veya ayrı sendikalara üye olan işçiler arasında, çalışma şartları veya çalıştırmaya son verilmesi bakımından herhangi bir ayırım yapamaz. Ücret, ikramiye, prim ve paraya ilişkin sosyal yardım konularında toplu iş sözleşmesi hükümleri saklıdır.

(3) İşçiler, sendikaya üye olmaları veya olmamaları, iş saatleri dışında veya işverenin izni ile iş saatleri içinde işçi kuruluşlarının faaliyetlerine katılmaları veya sendikal faaliyette bulunmalarından dolayı işten çıkarılamaz veya farklı işleme tabi tutulamaz.

(4) İşverenin (...) yukarıdaki fıkralara aykırı hareket etmesi hâlinde işçinin bir yıllık ücret tutarından az olmamak üzere sendikal tazminata hükmedilir.

(5) Sendikal bir nedenle iş sözleşmesinin feshi hâlinde işçi, 4857 sayılı Kanunun (...), 20 ve 21 inci madde hükümlerine göre dava açma hakkına sahiptir. İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiğinin tespit edilmesi hâlinde, 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesine göre işçinin başvurusu, işverenin işe başlatması veya başlatmaması şartına bağlı olmaksızın sendikal tazminata karar verilir. Ancak işçinin işe başlatılmaması hâlinde, ayrıca 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen tazminata hükmedilmez. İşçinin 4857 sayılı Kanunun yukarıdaki hükümlerine göre dava açmaması ayrıca sendikal tazminat talebini engellemez.

(6) İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiği iddiası ile açılacak davada, feshin nedenini ispat yükümlülüğü işverene aittir. Feshin işverenin ileri sürdüğü nedene dayanmadığını iddia eden işçi, feshin sendikal nedene dayandığını ispatla yükümlüdür.

(7) Fesih dışında işverenin sendikal ayrımcılık yaptığı iddiasını işçi ispat etmekle yükümlüdür. Ancak işçi sendikal ayrımcılık yapıldığını güçlü biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren davranışının nedenini ispat

etmekle yükümlü olur.

...”

29. Aynı Kanun'un "Yetki" kenar başlıklı 41. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kurulu bulunduğu işkolunda çalışan işçilerin en az yüzde birinin üyesi bulunması şartıyla işçi sendikası, toplu iş sözleşmesinin kapsamına girecek işyerinde başvuru tarihinde çalışan işçilerin yarısından fazlasının, işletmede ise yüzde kırkının kendi üyesi bulunması hâlinde bu işyeri veya işletme için toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkilidir.

(2) İşletme toplu iş sözleşmeleri için işyerleri bir bütün olarak dikkate alınır ve yüzde kırk çoğunluk buna göre hesaplanır.

(3) İşletmede birden çok sendikanın yüzde kırk veya fazla üyesinin olması durumunda başvuru tarihinde en çok üyeye sahip sendika toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkilidir.

(4) Bir işveren sendikası, üyesi işverenlere ait işyeri veya işyerleri, sendika üyesi olmayan bir işveren ise kendi işyeri veya işyerleri için toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkilidir.

...

(7) Bakanlık, yetkili sendikanın belirlenmesinde ve istatistiklerin düzenlenmesinde kendisine gönderilen üyelik ve üyelikten çekilme bildirimleri ile Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılan işçi bildirimlerini esas alır."

30. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi" kenar başlıklı 118. maddesi şöyledir:

"(1) Bir kimseye karşı bir sendikaya üye olmaya veya olmamaya, sendikanın faaliyetlerine katılmaya veya katılmamaya, sendikadan veya sendika yönetimindeki görevinden ayrılmaya zorlamak amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir sendikanın faaliyetlerinin engellenmesi hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur."

B. Yargıtay Kararları

31. Yargıtay 18. Ceza Dairesinin 5/11/2015 tarihli ve E.2015/16809, K.2015/10352 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...AİHM'nin önceki paragraflarda yer alan kararlarındaki [Ezelin/Fransa, B. No: 11800/85, 26/4/1991; Kaya ve Seyhan/Türkiye, B. No: 30946/04, 15/12/2009; Karaçay/Türkiye, B. No: 6615/03, 27/6/2007] özgürlükçü yaklaşımın, belirtilen hakka suç oluşturan eylemlerle müdahalelere ilişkin ceza soruşturma ve kovuşturmalarına da yansıtılması gerekmektedir. Böylece, hem kanuni ve meşru amaçla hem de suç oluşturan müdahalelerle kullanılması engellenen sendika hakkının (özgürlüğünün), demokratik bir toplum açısından taşıdığı öneme uygun, birbirini tamamlayan ve birbiriyle örtüşen bir şekilde

korunması mümkün olacaktır. Bu bağlamda anılan suça ilişkin ceza soruşturma ve kovuşturmalarında; delillerin, sendika hakkının (özgürlüğünün), demokratik bir toplum açısından taşıdığı önem dikkate alınarak toplanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu suç, failin, mağduru bir sendikaya üye olmaya veya olmamaya, bir sendikanın faaliyetlerine katılmaya veya katılmamaya, sendikadan veya sendika yönetimindeki görevinden ayrılmaya zorlamak için cebir veya tehdit kullanmasıyla oluşur. Kanun maddesinde kullanılan cebir fiziki güç kullanılması anlamına gelmekte, tehdit ise manevi cebir niteliğinde olup mağdurun bireysel sendika özgürlüğünü kullanması yolunda iradesini sakatlayan, sendikal haklarını kullanması veya kullanmaya devam etmesi neticesinde kendisinin veya yakınlarının bir zarara uğratılacağını bildiren, belirli bir boyuta ulaşmış ve kolayca kurtulma olanağı bulunmayan her türlü davranıştır. Bu suçun oluşabilmesi için amacın gerçekleşmesi, başka bir anlatımla kişinin sendikaya üye olmaktan veya faaliyetlerine katılmaktan vazgeçmesi veya sendikadaki görevinden ayrılması zorunlu değildir. Bu amaçla mağdura karşı cebir veya tehdit kullanılması suçun tamamlanması için yeterlidir. Bu nedenle bu suç bir tehlike suçudur.

İncelenen dosyada, sanığın katılanın işçi olarak çalıştığı şirketin yetkilisi olduğu ve ... Sendikasına üye olan katılana, sendikadan ayrılması için telkinlerde bulunduğu, baskı yaparak üyelikten ayrılmasını istediği ve ayrılmadığı takdirde işten çıkarılacağını söyleyerek üzerinde manevi cebir uyguladığı iddiası ile dava açıldığı, sanığın atılı suçlamayı kabul etmediği, mahkemece sanığın iddianamede anlatılan eylemi gerçekleştirdiğine ilişkin katılanın soyut iddiaları dışında delil bulunmadığı, tanıklar [S.Ş],[E.G], [B.L] ve [H.E]'nin anlatımlarının da iddianamedeki eylemin sübutu için yeterli olmadığı, zira bu tanıkların kesin kanaat verici anlatımlarda bulunmadıkları, bu nedenle şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince sanığın beraatine karar verildiği, tanık [E.G] ve[H.E]'nin sanığın kendilerine sendikadan ayrılmaları yolunda telkinde bulunduğunu, eğer üyeliklerine devam ederlerse fabrikanın kapanacağını, kendilerinin ve diğer çalışanların işten çıkarılacağını söylediğini, ayrıca sendikadan istifa edenlerin noter masraflarının işveren tarafından karşılandığını ve kendilerine zam adı altında bir defalık ödeme yapıldığını duyduklarını, bir süre sonra da işten çıkarıldıklarını, tanık [S.Ş]'nin sanığın katılana 'bir kaç yerde adın geçiyor topun ağzındasın' dediğini duyduğunu, sendika il temsilcisi olan tanık [B.L]'nin katılan ve arkadaşlarının sendikadan ayrılmaları konusunda işyeri tarafından baskı yapıldığını kendisine söylediklerini ve halen işyerinde çalışan sendikalı işçilerden de benzer şikayetleri aldıklarını beyan ettiği, dinlenen diğer tanıkların ise sanığın sendikadan ayrılması hususunda katılana baskı yaptığını ilişkin bir görgülerinin olmadığını bildirdikleri anlaşılmaktadır. Katılan 2007 yılında söz konusu şirkette çalışmaya başladığını ve 2012 yılı Mayıs ayında sendikaya üye olduğunu, Eylül ayında ise bu nedenle işine son verildiğini iddia

etmekte olup mahkemece katılanın iş sözleşmesinin hangi gerekçe ile feshedildiği sorulmamış, katılan tarafından işe iade davası açılıp açılmadığı araştırılmamıştır. Sanığın açıkça sendikalı işçilere sendikadan ayrılmaları hususunda telkinde bulunduğu bildirilen tanık beyanları karşısında katılanın işe iade veya sendikal tazminat davası açıp açmadığı araştırılarak, açmışsa buna ilişkin evrak dosyaya getirtilip deliller bir bütün halinde değerlendirilerek, sanığın eyleminin atılı suçu oluşturup oluşturmadığının değerlendirilmesi gerekirken, eksik kovuşturma ve yetersiz gerekçe ile beraat kararı verilmesi, Kanuna aykırı ve katılan [...] vekilinin temyiz nedenleri yerinde görüldüğünden, tebliğnameye aykırı olarak hükmün bozulmasına,"

32. Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 14/7/2010 tarihli ve E.2008/15172, K.2010/13889 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Sanıkların, yetkilisi oldukları [...] Anonim Şirketi'nde işçi olarak çalışmakta olan katılanın ... Sendikası'na üye olduğunu öğrenmeleri üzerine, 'sendikadan istifa et, yoksa seni işten atarız' diyerek tehdit etmek şeklinde iddia ve kabul olunan eylemlerinde TCY.nın 118. maddesinde tanımlanan 'sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi' suçunun tehdit unsurunun olduğu gözetilmeden mahkumiyeti yerine yazılı şekilde beraatlarına karar verilmesi, Yasaya aykırı ve katılan ... vekilinin temyiz nedenleri ile tebliğnamedeki düşünce yerinde görüldüğünden hükmün bozulmasına,"

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Mahkemenin 30/9/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

34. Başvurucu Sendika; hakkında şikâyetle buldukları İ.T.nin işçilere yönelik işten çıkarma ve çalışma barışının bozulmasına ilişkin fiilleri ve tehditleri nedeniyle örgütlenme özgürlüğünün engellendiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, 38 kişinin çalıştığı Belediyede 27 kişinin sendikaya üye olduğunu, çoğunluk sağlanması üzerine toplu iş sözleşmesi yapma yetkisinin kazanıldığını ancak İ.T. tarafından yapılan baskılar sonucu üye sayılarının 10'a düştüğünü ve işyerinde yetkilerini kaybettiklerini belirtmiş; hakkında soruşturma izni verilmediğinden İ.T.nin baskılara devam ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; soruşturma izni verilmemesi nedeniyle Anayasa ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan sendikaya üye olma, sendikal haklardan yararlanma ve örgütlenme ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

35. Başvurucu; İ.T.nin sendikalı işçileri yanına çağırıp sendikalı olup olmadıklarını sorduğunu, sendika üyesi olmuşlarsa derhâl istifa etmelerini istediğini, aksi takdirde işyerlerinin ve görevlerinin değiştirileceğini, nihayetinde iş akitlerinin feshedileceğini bildirdiğini öne sürmüştür. Başvurucu, anılan kişinin bazı işçilerin e-devlet şifrelerini alarak kendisinin işçileri bizzat üyelikten çıkardığını belirtmiştir.

Ayrıca işyeri temsilcilerinin ve iki kişinin sendikalı olmaları nedeniyle işten çıkarıldığını, bu kişilerin işe iade davası açtığını, işyeri temsilcilerinin işe iade davasının kabul edildiğini ve davanın temyiz aşamasında olduğunu, diğer davaların ise derdest olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu, Belediyenin toplu iş sözleşmesi imzalamaması üzerine sözleşmenin YHK'ya gönderildiğini ve Belediyenin bu kararın iptali talebiyle dava açtığını belirtmiştir.

B. Değerlendirme

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Abbas Akçay ve diğerleri, B. No: 2015/2790, 23/5/2018, § 26). Başvurucu Sendikanın iddialarının özünün sendikalı işçilere baskı kurularak işyerinde Sendikanın çoğunluğu kaybetmesine, örgütlenmesinin engellenmesine ve ilgili kişi hakkında soruşturma izni verilmemesine ilişkin olduğu anlaşıldığından iddialarının bir bütün olarak sendika hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

37. Anayasa'nın "Sendika kurma hakkı" kenar başlıklı 51. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir..."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakkına sahip olabilmesi için üç temel koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu koşullar; şikâyet konusu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücünün işlemi, eylemi ya da ihmalden dolayı başvurusunun güncel bir hakkının ihlal edilmesi, bu ihlalden başvurusunun kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olmasıdır (benzer yöndeki karar için bkz. Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42). Bu koşulların birlikte gerçekleşmesi durumunda Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanı kapsamındaki bir hakkının ihlali iddiasında bulunan gerçek kişilerin ya da özel hukuk tüzel kişilerinin mağdur sıfatını haiz olduğu, dolayısıyla bireysel başvuru ehliyetinin bulunduğu kabul edilmektedir.

(Türkiye Büro Bankacılık ve Sigortacılık Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası, B. No: 2017/17837, 19/4/2018, § 34).

39. Öte yandan bir başvurunun kabul edilebilmesi için başvuru sahibinin sadece mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp ihlalden doğrudan etkilendiğini yani mağdur olduğunu göstermesi veya mağdur olduğu konusunda Anayasa Mahkemesini ikna etmesi gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi de mağdurluk statüsünün varlığı için yeterli değildir (Onur Doğanay, § 45; Türkiye Büro Bankacılık ve Sigortacılık Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası, § 35).

40. Hukukumuzda özel hukuk tüzel kişilerinden biri olan sendikaların 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca sadece sendika tüzel kişiliğine ait hakların ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilecekleri öngörülmüştür. Bu itibarla sendikaların doğrudan kendi tüzel kişiliğinin hak ve menfaatlerini etkileyen işlem, eylem ya da uygulamalarla ilgili olarak ortaya çıkan hak ihlali iddialarıyla bireysel başvuruda bulunabilecekleri, bir başka ifadeyle böyle bir başvuruda mağdur statüsünü haiz oldukları hususunda tereddüt bulunmamaktadır (Türkiye Büro Bankacılık ve Sigortacılık Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası, § 36).

41. Somut olayda başvuru Sendikasının doğrudan kendisine yönelik müdahale söz konusu değildir. Bununla birlikte Sendikasının üyelerinin ve özellikle işyeri temsilcisinin iş akdine son verilmesi sonucu toplu iş sözleşmesi akdetme yetkisinin etkilendiği görülmektedir. Bu durumda Sendikasının mağdur statüsünün bulunduğu kabul edilmelidir.

42. Bu çerçevede açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

43. Demokrasilerde vatandaşların bir araya gelerek ortak amaçları izleyebileceği örgütlerin varlığı sağlıklı toplumun önemli bir bileşenidir. Ayrıca böyle bir örgüt, devlet tarafından saygı gösterilmesi ve korunması gereken temel haklara sahiptir. İstihdam alanında kendi üyelerinin menfaatlerinin korunmasını amaçlayan örgütler olan sendikalar, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kolektif oluşumlar meydana getirerek bir araya gelebilme özgürlüğü olan örgütlenme özgürlüğünün önemli bir parçasıdır. Sendika hakkı da çalışanların bireysel ve ortak çıkarlarını korumak amacıyla bir araya gelerek örgütlenbilme serbestisini gerektirmekte ve bu niteliğiyle bağımsız bir hak değil örgütlenme özgürlüğünün bir şekli veya özel bir yönü olarak görülmektedir (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 75; Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, §§ 31, 32, Abbas Akçay ve diğerleri, § 29).

44. Kişiler kendi istedikleri şekilde sendika kurmakta veya kendi istedikleri bir sendikaya üye olmakta özgür olmalıdır. Anayasa'nın 51. maddesi, çalışanların sendikalara "serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahip" olduğunu ve hiç kimsenin "bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamayacağı"nı ifade etmiştir. Diğer yandan Anayasa'nın 51. maddesinin metninde yer alan "çalışanlar... üyelerinin menfaatlerini korumak için" ibaresi, üyelerin mesleki menfaatlerini korumak için gerçekleştirecekleri sendikal faaliyetlerinin Anayasa tarafından korunduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Kristal-İş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, § 54).

45. Devletin bireylerin sendikaya üye olma özgürlüğüne ve diğer sendikal haklara müdahale etmemeye yönelik negatif yükümlülüğünün yanı sıra söz konusu haktan etkili bir şekilde yararlanmayı güvence altına almaya yönelik pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Devletin bireylerin ve sendikaların haklarını işverenlere karşı güvence altına alma pozitif yükümlülüğü söz konusu olup bu yükümlülük etkili bir yargısal sistem kurma ödevini de içerir (Abbas Akçay ve diğerleri, § 32).

46. Sendika hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler, devletin sendikaları ve sendika üyelerini üçüncü kişilerin ve özellikle işverenin baskısına karşı koruma ödevini de içermekte olup koruyucu ve düzeltici tedbirler alınmasını gerektirebilmektedir. Devletin sendikaların ve üyelerinin sendikal faaliyette bulunma haklarını kullanmalarını engelleyici davranışlarından kaçınılmasına yönelik olarak alması gereken tedbirlerin caydırıcı nitelik taşıması gerekir. Bu bağlamda devletin, çalışanları üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı koruyucu ve müdahale olması durumunda da düzeltici önlem almaması veya açılan soruşturmanın etkisiz kalması da dâhil alınan önlemlerin yetersiz ve caydırıcı bir karakter taşımaması durumunda pozitif yükümlülüğün ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilir (Anıl Pınar ve Ömer Bilge, B. No: 2014/15627, 5/10/2017, § 38; Arif Sami Cebeci ve diğerleri, B. No: 2016/6350, 28/5/2019, § 33). Söz konusu koruma ödevi kapsamında korumanın yöntemine ilişkin araçların seçimi hususunda ise kanun koyucunun takdir yetkisinin bulunduğu kabul edilmelidir.

47. Devletin sendikal hakların korunmasına ilişkin hukuki çerçeve oluşturma ödevi kapsamında hangi tedbirlerin alınacağı konusunda geniş bir takdir yetkisi bulursa da her durumda sadece idari ve hukuki yollar oluşturması yeterli bir koruma sağlamayabilir. Sendikal faaliyetlerin engellendiğine ilişkin iddialar yönünden ise devletin söz konusu geniş takdir yetkisi kapsamında sendikal faaliyeti ceza kanunlarında suç olarak düzenlemiş ise caydırıcılığın sağlanması bakımından pozitif yükümlülükleri çerçevesinde etkili bir soruşturma yapılmasını -mutlaka ilgili kişinin cezalandırılması anlamına gelmemek üzere- temin etmesi beklenir. Bu bağlamda sendikaların faaliyetlerinin haksız müdahalelere karşı etkin bir şekilde korunmasında oluşturulması gereken idari ve adli mekanizmalardan biri olarak ceza

hukuku araçlarından yararlanılmasının önemli bir koruma sağlayacağı kuşkusuzdur (benzer yöndeki karar için bkz. Abdulvahap Taşkın, B. No: 2015/16840, 24/5/2018, § 49) .

48. Bu çerçevede bir sendikanın toplu iş sözleşmesi yapabilmek için yetki elde edebilmesinde ana faktör olan o işyerindeki üye sayısını doğrudan etkileyen ve üyelerine yönelik yıldırma ve baskı fiillerinin etkili şekilde soruşturulmamasının sendika tüzel kişiliğinin faaliyetlerini yürütmesi önünde açık bir engel teşkil ettiği kabul edilmelidir. Suç işlenmesi suretiyle sendika hakkına yapılan müdahalelerde yetkili makamların etkili ve özenli bir soruşturma yürütmesi gerekmektedir. Yetkili makamlarca gösterilecek özenin derecesi somut olayın öznel ve nesnel koşulları dikkate alınarak belirlenmelidir. Müdahalenin suç oluşturduğu durumlarda devletin pozitif yükümlülüğü, usule ilişkin olup sonuç yükümlülüğü değildir. Bu nedenle ceza soruşturmasının ve kovuşturmasının mahkûmiyetle sonuçlanmamış olması tek başına pozitif yükümlülüğün ihlali anlamına gelmez (mülkiyet hakkı yönünden bkz. Abdulvahap Taşkın, § 51).

b. Somut Olayın Değerlendirilmesi

49. Somut olaydaki uyuşmazlık; başvuru Sendikaya üye işçilerin sendika üyeliğinden ayrılmaları için İ.T. tarafından baskı yapıldığı, işçilerin görev yerlerinin değiştirildiği ya da iş akitlerinin feshedildiği iddialarıyla Başsavcılığa yapılan şikâyetin idarece soruşturma izni verilmemesi nedeniyle sonuçsuz kalmasına ilişkindir. Başvuru konusu olay bakımından önem taşıyan husus, başvuru ve bazı işçilerin sendikal faaliyetlerin engellenmesine ilişkin olarak yaptıkları şikâyet üzerine ilgili mercilerce etkili şekilde yargısal bir inceleme yapıp yapılmadığının, özellikle soruşturma ve kovuşturma mercilerinin kararlarının konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediğinin tespiti (işe iade davasına ilişkin olarak bkz. Anıl Pınar ve Ömer Bilge, § 44).

50. Mevcut başvuruda başvuru Sendika bazı olgulara dayanarak üyelerini üyelikten ayrılmaya zorladığı iddiasıyla İ.T. hakkında Başsavcılığa şikâyetle bulunmuştur. Başvuru, iddialarını işyeri temsilcisi ile iki işçinin iş akitlerinin feshedilmesine giden süreçte sendika üyesi işçilere yapılan yıldırma dönük uygulamalara ve diğer işçilerin bu husustaki ifadelerine dayandırmaktadır. Kaymakamlık tarafından soruşturma izni verilmemesi kararında, ilçe sınırlarının yasal düzenleme nedeniyle genişlediği, mücavir alanda görevlendirmelerin sendika üyeleriyle sınırlı olmadığı, görevlendirmelerde kamu yararı ve hizmetin gereği ilkelerinin gözetilmediği yönünde bir delilin bulunmadığı gerekçe olarak gösterilmiş; Belediye tarafından yapılan iş ve işlemlerin sendikal hakların kullanılmasını engellemek olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir (bkz. §§ 22, 23). Bölge İdare Mahkemesi de aynı gerekçelerle başvuru Sendikanın itirazını reddetmiştir (bkz. § 25).

51. Sendika hakkı, çalışanların özgürce sendika kurabilmesini, kendi özgür iradeleriyle herhangi bir kaygı taşımadan sendikaya üye olabildiğini ve sendikal faaliyette bulunabilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda 6356 sayılı Kanun'un 25. maddesi işçilerin sendikal faaliyetlerine önemli güvenceler sağlamaktadır. Anılan madde kapsamında işçilerin sendikal faaliyette bulunmalarından dolayı işten çıkarılmaları veya farklı işleme tabi tutulmaları yasaklanmıştır. Anılan Kanun'un 78. maddesinde kanuna aykırı olarak üye kaydedenler, üye kalmaya veya üyelikten ayrılmaya zorlayanlar yönünden idari para cezası yaptırımını öngörülme suretiyle sendikal haklar koruma altına alınmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla devletin, caydırıcılığın sağlanması amacıyla cezai yaptırım da dâhil olmak üzere yasal düzeyde bir dizi tedbir aldığı görülmektedir. Başvurucunun alınan tedbirlerin yetersizliğiyle ilgili bir iddiası bulunmayıp asıl şikâyeti bu tedbirlerin etkili bir biçimde işletilmemesine yöneliktir.

52. Bu çerçevede devletin üzerine düşen, sendikal faaliyetlerin engellenmesi suçunun pozitif yükümlülüğünün bir gereği olarak etkin bir şekilde soruşturulmasını ve gerekirse kovuşturma yapılmasını temin etmektir. Somut olayda Başsavcılık, başvuru Sendika ile Belediyenin Sendikaya üye işçilerinin şikâyeti üzerine soruşturma başlatmıştır. Başkan Yardımcısı İ.T.nin bazı işçilerin e-devlet şifrelerini alarak onları sendika üyeliğinden çıkardığı, Sendikadan ayrılmayan bazı işçilerin görev yerlerini değiştirdiği yönünde ifadeler mevcuttur. Ş.Ö.nün açtığı işe iade davası sonucunda sendikal nedenlerle iş akdinin feshedildiği tespit edildiği gibi diğer iki işçinin açtığı davalarda da -her ne kadar davalar bireysel başvuru tarihinden sonraki tarihlerde kesinleşmiş ise de- aynı yönde tespitler yapılmıştır. Belirtilen hususlar, müştekilerin ve tanıkların İ.T.nin odasında geçen konuşmalara ilişkin beyanları ve Kaymakamlık tarafından soruşturma izni verilmemesine ilişkin karar ile Bölge İdare Mahkemesi kararının gerekçeleri birlikte ele alındığında soruşturma izni verilmemesinin ve buna yönelik itirazın reddine ilişkin kararın sendika hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerle uygun davranıldığını gösterecek özende ilgili ve yeterli gerekçe içermediği değerlendirilmiştir. Bu hâliyle kamu makamlarının soruşturmayı yürütüş biçimlerinin sendika özgürlüğüne yönelik müdahaleler bakımından caydırıcılığı sağlayacak nitelikte olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

53. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

54. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

55. Başvurucu, ihlal tespiti ile yargılamanın yenilenmesini ve soruşturmanın yeniden açılarak ilgili kişi hakkında kamu davası açılmasını talep etmiştir. Başvurucu tazminat talebinde bulunmamıştır.

56. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

57. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

58. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemezsizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını

gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

59. İncelenen başvuruda sendika hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin idarenin soruşturma izni verilmemesi yönündeki işleminden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte mahkeme de ihlali giderememiştir.

60. Bu durumda sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Edirne Bölge İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

61. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.239,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Edirne Bölge İdare Mahkemesine (M.Y.K. Esas No: 2016/66, M.Y.K. Karar No: 2016/85) GÖNDERİLMESİNE,

D. 239,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.239,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/9/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.